



Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2023. gada 5. oktobrī
(OR. en)

13867/23

ENER 531

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2023. gada 5. oktobris
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2023) 572 final
Temats:	KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM, ar ko pārskata Regulas (ES) 2017/1938 piemērošanu

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2023) 572 *final*.

Pielikumā: COM(2023) 572 *final*



Briselē, 5.10.2023.
COM(2023) 572 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM,

ar ko pārskata Regulas (ES) 2017/1938 piemērošanu

{SWD(2023) 323 final}

Ziņojums par Gāzes piegādes drošības regulu (ES) 2017/1938

1. Ievads

Regula (ES) 2017/1938 par gāzes piegādes drošības aizsardzības pasākumiem (“**Gāzes piegādes drošības regula**”) tika pieņemta ar mērķi novērst iespējamās gāzes piegādes traucējumus un reaģēt uz tiem. Tajā ir noteikta sistēma attiecībā uz ES gatavību ārkārtas situācijām un izturētspēju pret gāzes piegādes traucējumiem.

Gāzes piegādes drošības regulas 17. pantā Komisijai ir uzdots, pamatojoties uz dalībvalstu preventīvās rīcības plānu un ārkārtas rīcības plānu izvērtējumiem, izdarīt secinājumus par iespējamiem līdzekļiem, kā palielināt gāzes piegādes drošību Savienības līmenī, un līdz 2023. gada 1. septembrim iesniegt Eiropas Parlamentam un Padomei **ziņojumu** par šīs regulas piemērošanu un vajadzības gadījumā sagatavot tiesību aktu priekšlikumus šīs regulas grozīšanai.

Pēdējos sešos gados kopš Gāzes piegādes drošības regulas pieņemšanas gāzes piegādes drošības jomā ir notikušas būtiskas pārmaiņas, jo īpaši 2022. gadā pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā; reaģējot uz to, Eiropas Komisija pieņēma plānu **REPowerEU**¹, kura mērķis ir taupīt enerģiju, paātrināt pāreju uz tīru enerģiju un dažādot energoapgādi, lai ES pēc iespējas drīzāk pilnībā mazinātu atkarību no Krievijas gāzes.

Tā rezultātā **Krievijas gāzes imports lielā mērā ir aizstāts** ar piegādēm no alternatīviem piegādātājiem, izmantojot papildu cauruļvadu importu no uzticamiem partneriem un galvenokārt ievērojami palielinot sašķidrinātās dabasgāzes (*LNG*) importu (50 miljardi m³ jeb 73 % pieaugums 2022. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu). Ja pirms kara imports no Krievijas veidoja aptuveni 50 % no ES cauruļvadu importa, tad tagad tas ir mazāk nekā 10 %, un tas liecina par bezprecedenta pārmaiņām ES gāzes sistēmā pēdējā gada laikā.

Saskaņā ar *REPowerEU* plānu ES pieņēma arī **pārskatīto Regulu (ES) 2023/435**, ar kuru dalībvalstīm ir atļauts saskaņā ar stingriem nosacījumiem savās attiecīgajās *REPowerEU* sadaļās finansēt investīcijas gāzes infrastruktūrā ar mērķi dažādot gāzes piegādes, lai nebūtu atkarības no Krievijas gāzes, un nodrošināt tūlītēju gāzes piegādes drošību.

Papildus *REPowerEU* plānam ES pieņēma virkni regulu, piemēram, **Gāzes uzglabāšanas regulu** (ES) 2022/1032, ar ko nosaka, ka gāzes krātuvju piepildījuma mērķrādītājs ir 90 %, pagaidu **Regulu par pieprasījuma samazināšanu** (ES) 2022/1369 un tās pagarinājumu (Regula (ES) 2023/706), ar ko nosaka, ka gāzes pieprasījuma samazināšanas mērķrādītājs ir 15 %, un pagaidu **Solidaritātes regulu** (ES) 2022/2576, ar ko citastarp tika nodrošināts juridiskais pamats kopīgai gāzes iepirkšanai, kā arī tika pastiprināti solidaritātes noteikumi ārkārtas gadījumos. Minētās regulas tika pieņemtas, lai garantētu gāzes piegādes drošību un papildinātu spēkā esošo Gāzes piegādes drošības regulu.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM%3A2022%3A230%3AFIN&qid=1653033742483>.

Lai ES **pakāpeniski pārtrauktu Krievijas gāzes piegādi**, liels uzsvars ir jāliek uz nepārtrauktu **piegādes dažādošanu**. Tas nozīmē, ka nākamajos gados **pieaugs LNG nozīme** un tādējādi arī lielāka atkarība no pasaules *LNG* tirgus.

Turklāt ilgtermiņā paredzams, ka gāzes pieprasījums dažādās nozarēs un dalībvalstīs samazināsies atšķirīgā tempā un tā rezultātā ES varētu **mainīties pieprasījuma profils**. Nākotnes piegādes drošības struktūrā ir jāņem vērā un jāatbalsta pastāvīgie **dekarbonizācijas** centieni, turpinot elektrifikāciju un palielinot **biometāna** un **ūdeņraža** nozīmi. Tādēļ ir vajadzīga integrēta stratēģija turpmākai infrastruktūras ekspluatācijas pārtraukšanai un atkārtotai izmantošanai, lai nodrošinātu sakārtotu pāreju, kas garantē dabasgāzes, biometāna un ūdeņraža piegādes drošību.

Tāpēc būs jāturpina pielāgot ES piegādes drošības struktūru atbilstīgi pārmaiņām, kas sagaidāmas nākamajos gados un desmitgadēs.

Šā ziņojuma pieņemšanas mērķis ir izpildīt Gāzes apgādes drošības regulas 17. pantā noteiktās juridiskās prasības. Tā sagatavošanas laiks ir nedaudz pielāgots, lai saskaņotu to ar **pastāvīgo darbu saistītajās jomās**, jo īpaši ņemot vērā to, ka Solidaritātes regulas 30. pantā ir paredzēts, ka Eiropas Komisija līdz 2023. gada 1. oktobrim pārskatīs Solidaritātes regulu².

Turklāt likumdevēji pašlaik apspriež vairākus ar piegādes drošību saistītus noteikumus attiecībā uz **tiesību aktu kopumu ūdeņraža un dekarbonizētas gāzes tirgus jomā**³.

2. Komisijas izvērtējums par dalībvalstu preventīvās rīcības plāniem un ārkārtas rīcības plāniem

Gāzes piegādes drošības regulas 17. pantā ir noteikts, ka Komisijai ir jāiesniedz ziņojums, pamatojoties uz Komisijas veiktajiem atjaunināto preventīvās rīcības plānu un ārkārtas rīcības plānu izvērtējumiem.

Dalībvalstis 2019. gadā iesniedza Komisijai savus preventīvās rīcības plānus un ārkārtas rīcības plānus, pēc tam Komisija izvērtēja šos plānus un sniedza vairākus atzinumus⁴ ar konkrētiem ieteikumiem, norādot arī, kuros punktos plāni būtu jāuzlabo. Tādam pašam procesam būtu jānotiek arī 2023. gadā, jo saskaņā ar Gāzes piegādes drošības regulas 9. panta 11. punktu un 10. panta 2. punktu minētie plāni regulāri — ik pēc četriem gadiem — ir jāatjaunina un

² Solidaritātes regulas IV nodaļa attiecas uz pagaidu pasākumiem, kas piemērojami gāzes ārkārtas stāvokļa gadījumā. Tā papildina Gāzes piegādes drošības regulu.

³https://energy.ec.europa.eu/topics/markets-and-consumers/market-legislation/hydrogen-and-decarbonised-gas-market-package_en. Sīkāku informāciju sk. 3.7. iedaļā.

⁴ https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-security/commissions-opinions-preventive-action-plans-and-emergency-plans_en.

dalībvalstīm atjauninātie plāni ir jāiesniedz līdz 2023. gada martam. Tomēr šā dokumenta sagatavošanas laikā Komisija ir saņēmusi abus plānus tikai no septiņām dalībvalstīm, turklāt lielākā daļa no tiem tika saņemti 2023. gada jūnijā un jūlijā⁵. Tādējādi Komisijas izvērtējuma pamatā būs 2019. gadā iesniegtie preventīvās rīcības plāni un ārkārtas rīcības plāni, kā arī iepriekšējā gadā vai iepriekšējos gados gūtā pieredze. Turklāt, ņemot vērā to, ka atjauninātie plāni lielākoties netika iesniegti, Komisija izplatīja anketu, lai apspriestos ar Gāzes koordinācijas grupas locekļiem par Gāzes piegādes drošības regulas noteikumiem.

Sīkāku skaidrojumu par noteikumu kontekstu un būtību, kā arī sīkāku informāciju par Komisijas veikto Gāzes piegādes drošības regulas noteikumu pārskatīšanu skatiet Komisijas dienestu darba dokumentā SWD(2023)323.

3. Gāzes piegādes drošības regulas pārskatīšana un iespējamie līdzekļi gāzes piegādes drošības uzlabošanai, kā arī gāzes krīzes laikā gūtā pieredze

3.1. Gāzes koordinācijas grupa

Gāzes koordinācijas grupas (GKG) juridiskais pamats ir Gāzes piegādes drošības regulas 4. pants, kurā noteikts, ka Komisija vada GKG sanāksmes un ka grupas sastāvā ir pārstāvji no dalībvalstīm, Energoregulatoru sadarbības aģentūras, gāzes pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkla (*ENTSO-G*) un nozares un lietotājus pārstāvošām organizācijām. Komisija, apspriežoties ar dalībvalstīm, var pieņemt lēmumu par GKG sastāvu, nodrošinot, ka tā ir pilnībā reprezentatīva.

Komisija 2022. gadā sasauca GKG 24 reizes, kas ir rekordliels skaits. GKG jo īpaši apsprieda jaunākās izmaiņas saistībā ar gāzes piegādes drošību, ņemot vērā Krievijas iebrukumu Ukrainā un tam sekojošos gāzes piegādes traucējumus. Turklāt tika veicināta informācijas apmaiņa par paraugpraksi attiecībā uz valstu preventīvās un ārkārtas rīcības pasākumiem, kā arī par to, kā turpmāk būtu jāveic ES mēroga pasākumi gatavības uzlabošanas nolūkā, un tas bija būtisks informācijas avots, kuru Komisija izmantoja, lai izstrādātu jaunus tiesību aktu priekšlikumus.

Atbildot uz Komisijas 2023. gada maijā izplatītās anketas jautājumiem, GKG pārstāvji norādīja, ka atzinīgi vērtē šīs grupas darbību, galvenokārt uzslavējot tās **pielāgojamo un elastīgo formātu**.

Turklāt Komisija nosūtīja *ad hoc* **ielūgumus** uz GKG sanāksmi arī **trešām valstīm**, lai apmainītos viedokļiem par gāzes piegādes drošību. Vairākas dalībvalstis pauda pozitīvu viedokli, ka piegādātājvalstu vai tranzītvalstu pārstāvji būtu jāaicina piedalīties arī turpmāk un tas būtu jādara biežāk.

⁵ Dalībvalstīm, kas neiesniedza preventīvās rīcības plānus, ārkārtas rīcības plānus un riska izvērtējumu, 2023. gada jūnija sākumā tika nosūtītas lietas projekta *EU Pilot* sistēmā. Sīkāku informāciju sk. pievienotā dienestu darba dokumenta 3.4.1. un 3.5. iedaļā.

3.2. Infrastruktūras standarts

Gāzes piegādes drošības regulas 5. pantā ir noteikts, ka dalībvalstis nodrošina, ka gadījumā, ja rodas traucējumi vienīgajā lielākajā gāzes infrastruktūrā (N-1), kopējo gāzes pieprasījumu var apmierināt dienā, kad ir ārkārtīgi liels pieprasījums pēc gāzes. Šeit ietilpst pienākums nodrošināt pastāvīgu fizisku divvirzienu jaudu starpsavienojumos starp dalībvalstīm, ja vien nav piešķirts atbrīvojums no šā pienākuma.

GKG izplatītajā aptaujas anketā respondenti norādīja, ka infrastruktūras standarts ir labs stimuls, lai nodrošinātu atbilstīgu infrastruktūras jaudu, jo īpaši nolūkā **sekmēt reversās plūsmas no rietumiem uz austrumiem**, kas tika novērotas 2022. gadā pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā. Citi uzsvēra, ka šī pieeja, kuras pamatā ir infrastruktūra, ir jāpapildina ar lielāku uzsvāru uz piedāvājuma pusi, piemēram, ieviešot papildu diversifikācijas standartus. Vēl kāds variants ir apsvērt papildu noteikumus, lai turpmāk novērstu neaizsargātību, kas varētu rasties gadījumā, kad ir viens piegādātājs. To varētu panākt, izmantojot turpmāku **informācijas apmaiņu** saskaņā ar 14. pantu vai papildu **S-1 standartu**, vienlaikus līdzsvarojot drošības ieguvumus ar iespējamām izmaksām vai neefektivitāti.

Aptaujātie respondenti norādīja, ka, lai gan stingrāki standarti var palīdzēt uzlabot piegādes drošību, primāri būtu **jāizvairās no balasta aktīvu rašanās riska**.

3.3. Piegādes standarts un aizsargājami lietotāji

Gāzes piegādes drošības regulas 6. pantā ir noteikts **piegādes standarts**, kurā paredzēts, ka dalībvalstis pieprasa dabasgāzes uzņēmumiem veikt pasākumus nolūkā nodrošināt gāzes piegādi dalībvalsts aizsargājamiem lietotājiem iepriekšnoteiktos gadījumos.

Kā noteikts 2. panta 5) punktā, aizsargājami lietotāji ir mājsaimniecības. Turklāt dalībvalstis noteiktos apstākļos var šajā kategorijā ietvert arī 1) MVU, 2) būtisku sabiedrisko pakalpojumu sniedzējus un 3) centralizētās siltumapgādes mezglus. Tomēr 2022. gada enerģētikas krīzes laikā arvien lielāka nozīme bija tam, ka visas nozares brīvprātīgi samazināja pieprasījumu. Tāpēc ar Solidaritātes regulu tika ieviesta iespēja dalībvalstīm veikt pasākumus, ar kuriem samazina aizsargājamo lietotāju nebūtisko patēriņu.

Daudzas dalībvalstis norādīja, ka, īstenojot piegādes standartu, nesaskaras ar vērā ņemamām problēmām. Attiecībā uz aizsargājamiem lietotājiem dažas dalībvalstis norādīja, ka ir grūtības aplēst aizsargājamo lietotāju pieprasījumu. Daži respondenti uzskatīja, ka būtu lietderīgi **turpināt ES līmenī saskaņot aizsargājamo lietotāju definīciju**, lai gan ir jāņem vērā valstu īpatnības.

Vairāki respondenti norādīja, ka, viņuprāt, aizsargājamo lietotāju **nebūtiskā patēriņa ierobežojums** (kas pašlaik ir paredzēts Solidaritātes regulā) būtu jānosaka pastāvīgi, jo tas nodrošina papildu elastību, lai sasniegtu piegādes drošības mērķus.

Ņemot vērā to, ka dažās dalībvalstīs mājsaimniecību gāzes pieprasījums var tikt pakāpeniski samazināts ātrāk nekā citās nozarēs, nākotnē varētu būt jāpārskata aizsargājamo lietotāju

definīcija, lai pielāgotos mainīgajam pieprasījuma profilam, vienlaikus nodrošinot, ka tiek apmierinātas iedzīvotāju vajadzības, īpaši attiecībā uz mazaizsargātu lietotāju gāzes patēriņu.

3.4. Riska izvērtējumi un reģionālās riska grupas

Lai sagatavotos iespējamajiem riskiem saistībā ar piegādes drošību, Gāzes piegādes drošības regulā ir izveidota riska izvērtējumu un reģionālo riska grupu struktūra, kas izklāstīta minētās regulas 7. pantā un I, IV un V pielikumā.

Šī struktūra sākas ar *ENTSO-G* veikto gāzes piegādes un infrastruktūras traucējumu simulāciju ES mērogā, pēc kuras dalībvalstis veic valsts riska izvērtējumu un kopīgu riska izvērtējumu konkrētās reģionālajās riska grupās, kas atbilst galvenajiem piegādes koridoriem.

Pirmais kopīgais riska izvērtējums un pirmie valsts riska izvērtējumi tika veikti 2018. gadā, un tie būtu jāatjaunina ik pēc četriem gadiem. Sakarā ar problēmām, ar kurām valstis saskārās 2022. gada enerģētikas krīzes laikā, vairākas dalībvalstis norādīja, ka tām **trūkst administratīvās spējas** vadīt riska grupas vai savlaicīgi veikt riska izvērtējumus.

Tomēr šie riska izvērtējumi un ar tiem saistītie preventīvās rīcības plāni un ārkārtas rīcības plāni ir ārkārtīgi svarīgi, lai ES sagatavotos riskam nākamajā ziemā un turpmākajos gados.

Komisija sākotnēji neuzsāka pārkāpuma procedūras 2022. gada ārkārtas krīzes dēļ. Tomēr, ņemot vērā to, ka nav progresa un ir svarīgi sagatavoties 2023./2024. gada ziemai, Komisija nolēma 2023. gada jūnija vidū uzsākt 26 *EU Pilot* procedūras, lai nodrošinātu, ka dalībvalstis sagatavo un iesniedz gan riska izvērtējumus, gan preventīvās rīcības plānus un ārkārtas rīcības plānus.

Ņemot vērā riska izvērtējumu atjaunināšanas gaitā un riska grupu darbībā gūto pieredzi, kā arī no GKĢ locekļiem saņemtās atsauksmes, radās vairāki jautājumi līdztekus jau minētajam jautājumam par administratīvās spējas trūkumu dalībvalstīs, proti:

- pašreizējā reģionālā pieeja **riska grupām, šķiet, vairs neatbilst mērķim**, ņemot vērā ģeopolitiskās situācijas izmaiņas, *LNG* nozīmes pieaugumu un dažu cauruļvadu piegādes koridoru nozīmes samazināšanos;
- vairāki respondenti ir **ierosinājuši ES mēroga pieeju**, iespējams, iekļaujot reģionālā jutīguma analīzi un pastiprinot Komisijas Kopīgā pētniecības centra lomu.

3.5. Preventīvās rīcības plāni un ārkārtas rīcības plāni

Preventīvās rīcības plānu mērķis ir novērst krīžu iestāšanos, un to pamatā ir valsts un kopīgie riska izvērtējumi, savukārt ārkārtas rīcības plāni ataino procedūras, atbildību un pasākumus, kas ir jāveic krīzes laikā.

Komisija uzskata, ka līdztekus 2. iedaļā izklāstītajiem elementiem ir sīkāk jāapsver šādi punkti, kas pašlaik Gāzes piegādes drošības regulā nav aplūkoti:

- panāktais progress, **pakāpeniski pārtraucot Krievijas gāzes piegādi**, un **diversifikācijas** pasākumu apraksts un prognozes, kas ietilpst valsts gāzes sistēmas aprakstā. Alternatīvi to varētu veicināt ar pastiprinātu informācijas apmaiņu, pamatojoties uz 14. pantu;
- **gāzes patēriņa mainīgā sadalījuma** aplēses;
- līdztekus iekšzemes ražošanas (arī biometāna) nozīmei būtu sīkāk jāapsver, vai vajadzētu iekļaut valstu **ūdeņraža stratēģijas**. Tas ir īpaši svarīgi, ja tas ietekmē gāzes piegādes drošību vai gāzes pieprasījuma aizstāšanu droša Eiropas ūdeņraža tirgus attīstības kontekstā.

Lai gan kopš šīs regulas stāšanās spēkā saņemtos ārkārtas rīcības plānus kopumā var uzlabot saskaņā ar Komisijas atzinumos sniegtajiem ieteikumiem, Komisijas, dalībvalstu un *ENTSO-G* 2022. gada decembrī kopīgi veiktajā solidaritātes pārbaudē (jeb praktiskajā izmēģinājumā) tika gūts apstiprinājums tam, ka ārkārtas rīcības plāniem ir būtiska nozīme, lai nodrošinātu ātru un efektīvu reaģēšanu ārkārtas situācijā. Dalībvalstis apstiprināja, ka Komisijai ir obligāti jāpārbauda ārkārtas rīcības plāni attiecībā uz pasākumiem, kuriem varētu būt pārrobežu ietekme, piemēram, tādiem, kas ierobežo pārrobežu plūsmas vai jaudas.

Kā sīkāk izklāstīts pievienotajā dienestu darba dokumentā SWD(2023)323, preventīvās rīcības plānos nebija iekļauti vairāki punkti, un svarīgākie no tiem ir šādi:

- (1) netika sniegta sīkāka informācija par apspriešanos ar ieinteresētajām personām;
- (2) trūka informācijas par piegādes standartu (un tā izpildi) un infrastruktūras standartu;
- (3) informācija par (solidaritātē) aizsargājamiem lietotājiem bija neprecīza;
- (4) netika sniegta sīkāka informācija par reģionālajām un valstu gāzes sistēmām;
- (5) izvērtējums par preventīvo pasākumu ietekmi uz ekonomiku, iekšējo tirgu, patērētājiem un vidi bija nepietiekams.

Savukārt attiecībā uz ārkārtas rīcības plāniem galvenā problēma bija nepilnīga reģionālā sadaļa, citastarp tas, ka nebija paredzēti solidaritātes pasākumi un pasākumu ietekme netika noteikta kvantitatīvi. Komisija uzskata, ka dalībvalstīm būtu jāuzlabo plāni, ņemot vērā iepriekš uzskaitītos punktus, kā jau uzsvērts 2019. gadā izdotajos atzinumos.

3.6. Pienākumi dažādos krīzes līmeņos

Viens no galvenajiem Gāzes piegādes drošības regulas noteikumiem ir dažādu valsts un ES mēroga krīzes līmeņu noteikšana 11. pantā, kurā definēti šādi trīs valsts krīzes līmeņi: 1) agrīnās brīdināšanas līmenis, 2) trauksmes līmenis un 3) ārkārtas stāvokļa līmenis.

Turklāt Komisija var izsludināt reģionālu vai ES mēroga ārkārtas stāvokli, kura laikā Komisija ir atbildīga par koordināciju. Ar Regulu par pieprasījuma samazināšanu (ES) 2022/1369 tika īslaicīgi noteikts arī ES trauksmes līmenis.

Enerģētiskās krīzes laikā 2022. gadā un jo īpaši 2022. gada decembrī veiktā solidaritātes praktiskā izmēģinājuma laikā tika uzskatīts, ka ES ārkārtas stāvokļa līmenis būtu jādefinē sīkāk

un ka nav skaidru kritēriju, kad būtu jāizsludina reģionālā mēroga vai ES mēroga ārkārtas stāvoklis. Dažas dalībvalstis, izmantojot GKG iesniegto anketu, sniedza atsauksmes, ka varētu būt lietderīgi izstrādāt ES ārkārtas stāvokļa plānu, sevišķi nolūkā precizēt dažādu ES struktūru un valsts iestāžu uzdevumus un pienākumus ārkārtas stāvokļa laikā.

Turklāt ar Pieprasījuma samazināšanas regulu (ES) 2022/1369 tika noteikts ES trauksmes līmenis, reaģējot uz Krievijas iebrukumu Ukrainā, kas dalībvalstīm uzliek pienākumu obligāti samazināt gāzes pieprasījumu par 15 %. Tā kā šīs regulas darbības termiņš beigsies 2024. gada marta beigās, būtu jāapsver, vai **ES trauksmes līmeņa jēdziena izmantošana ir lietderīga ilgtermiņā**. GKG, sniedzot atsauksmes anketā, norādīja uz gatavību saglabāt šo mehānismu, taču atkarībā no tā, kādus pasākumus šāds mehānisms iedarbinātu. Daži respondenti norādīja, ka gan mehānisma iedarbināšana, gan turpmākie pasākumi varētu būt saistīti ar krājumu uzpildīšanu. Citi minēja, ka ar ES trauksmi saistītiem pasākumiem — tāpat kā 2022. gadā — vajadzētu būt izteiktiem kā pieprasījuma samazinājuma procentīei un ka procentuālā daļa ir jāpielāgo konkrētajai krīzei.

Turklāt, lai gan Gāzes piegādes drošības regulas 12. panta 5. punkta a) apakšpunktā ir noteikts, ka dalībvalstis nevar nepamatoti ierobežot gāzes pārrobežu plūsmas, šīs procedūras pabeigšana krīzes laikā var ilgt pat nedēļu. Tāpēc Solidaritātes regulas 25. pantā tika ieviesti papildu **pārrobežu plūsmu aizsardzības pasākumi**, ļaujot Komisijai uzlikt attiecīgajai dalībvalstij pienākumu nekavējoties mainīt savas darbības. Lielākā daļa GKG aptaujāto respondentu uzskata, ka pārrobežu plūsmu aizsardzības pasākumi ir lietderīgi arī pēc pagaidu Regulas (ES) 2022/2576 darbības termiņa beigām, jo respondenti vai nu novērtē jaunos, 25. pantā iekļautos noteikumus, vai arī uzskata, ka 12. panta 5. punkta noteikumi ir jāievēro vienmēr.

3.7. Solidaritāte

Gāzes piegādes drošības regulas 13. pantā ir noteiktas prasības solidaritātes mehānismam, kas ir galējs mehānisms smagā gāzes ārkārtas stāvokļa gadījumā, kad ir apdraudēts solidaritātē aizsargājamo lietotāju pieprasījums un kad tirgus vairs nespēj nodrošināt vajadzīgos apjomus.

Saskaņā ar 13. panta 10. punktā izklāstītajām prasībām dalībvalstīm līdz 2018. gada 1. decembrim ir divpusēji jāvienojas par solidaritātes nolīgumiem, kuros ietverta tehniskā, juridiskā un finansiālā kārtība, lai nodrošinātu solidaritātes darbību praksē. Minētie solidaritātes nolīgumi nodrošina solidaritātes praktisku īstenošanu, taču to neesība nemaina juridisko pienākumu. Lai atvieglotu divpusējo solidaritātes nolīgumu noslēgšanu, Komisija publicēja Ieteikumu (ES) 2018/177, kurā izklāstīja, kādi tehniskie, juridiskie un finanšu elementi ir jāiekļauj divpusējos solidaritātes nolīgumos.

Šā dokumenta tapšanas laikā ir parakstīti tikai astoņi no 40 solidaritātes nolīgumiem, proti, starp Austriju un Vāciju, Dāniju un Vāciju, Igauniju un Latviju, Latviju un Lietuvu, Itāliju un Slovēniju, Igauniju un Somiju, Dāniju un Zviedriju, kā arī Slovēniju un Horvātiju.

Kā norādīja vairākas dalībvalstis, šāda kūtruma iemesli ir tehniskā sarežģītība, valstu pārvaldes iestāžu kompetences trūkums un politiskās grūtības panākt vienošanos, sevišķi attiecībā uz finansiālu kompensāciju.

Šīs vilcināšanās dēļ Komisija 2020. gada maijā nosūtīja oficiālu brīdinājuma vēstuli 25 dalībvalstīm par solidaritātes noteikumu neievērošanu. Komisija rīko pārkāpuma procedūras sanāksmes ar dalībvalstīm, kurās tiek apspriesti pārkāpumi solidaritātes pienākumu kontekstā. Turklāt Komisija ir piedāvājusi atbalstu, lai veicinātu diskusijas starp ieinteresētajām dalībvalstīm nolūkā pārvarēt esošās grūtības.

Izmaiņas tiesību aktos

Lai panāktu, ka solidaritātes pasākumi ir efektīvi un funkcionējoši, un lai kompensētu divpusēju nolīgumu neesamību, Komisija 2021. gada decembrī ierosināja ar **ūdeņraža un dekarbonizētas gāzes tirgus tiesību aktu kopumu** grozīt Gāzes piegādes drošības regulu nolūkā ieviest kopīgus solidaritātes noteikumus, kas piemērojami, ja nav divpusēju nolīgumu.

Tā kā 2022. gada krīzes laikā iestāžu sarunas par šo tiesību aktu kopumu vēl nebija pabeigtas, ES ministri 2022. gada 19. decembrī pieņēma ārkārtas **Solidaritātes regulu**, ar kuru noteica standarta solidaritātes noteikumus, kas piemērojami, ja nav noslēgti divpusēji nolīgumi, ar maksimālās solidaritātes kompensācijas ierobežojumu. Ar Solidaritātes regulu arī uz laiku tika paplašināta gan solidaritātes aizsardzība attiecībā uz kritiskajiem gāzes apjomiem elektroenerģijas piegādes drošībai, gan solidaritātes pienākums dalībvalstīm, kurās ir *LNG* iekārtas.

Solidaritātes regula tika pieņemta saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 122. pantu, tādējādi tā ir pagaidu ārkārtas rīcības pasākums, kura termiņš beidzas 2023. gada beigās. Ja līdz minētajam datumam netiks pieņemts ūdeņraža un dekarbonizētas gāzes tirgus tiesību aktu kopums, situācija šajā jomā atkal būs tāda, kāda tā bija pirms krīzes, kā aprakstīts iepriekš.

Solidaritātes pārbaude (praktisks izmēģinājums)

Lai pārbaudītu Gāzes piegādes drošības regulas un Solidaritātes regulas solidaritātes noteikumus, 2022. gada decembrī Komisija kopā ar dalībvalstīm un *ENTSO-G* veica kopīgu praktisku izmēģinājumu.

Tika identificēti vairāki punkti, kuros ir nepieciešama turpmāka rīcība:

- lielākā daļa dalībnieku bija vienprātis, ka *LNG* var nodrošināt papildu elastību krīzes situācijā. Tomēr saistībā ar solidaritāti *LNG* jomā būtu jāparedz tirgus mehānismi un kompetentās iestādes iejaukšanās gadījumā, ja ir izsmelti visi uz tirgu balstītie pasākumi, un tas būtu jāprecizē sīkāk;
- tika konstatēts, ka nav juridiska pamata pieprasīt solidaritāti, izmantojot cauruļvadus uz kaimiņu dalībvalsti, kas nav tieši savienota;
- tika atzīts, ka nav skaidrs, kā minētā procedūra ir jāīsteno gadījumā, ja dalībvalsts saņem divus solidaritātes pieprasījumus;
- dalībnieki izteica vēlmi, lai solidaritātei, ko sniedz, izmantojot cauruļvadus, būtu piemērojams 24 stundu periods, savukārt solidaritātei, izmantojot *LNG*, joprojām būtu piemērojams 72 stundu periods.

Sīkāku informāciju par solidaritātes pārbaudi skatiet dokumentā SWD(2023)323.

4. Secinājumi

Gāzes piegādes drošība Eiropā kopš pagājušā gada ir uzlabojusies, pateicoties tam, ka ES un tās dalībvalstis ir veiksmīgi īstenojušas papildu pasākumus visās galvenajās enerģētikas politikas jomās. Ņemot vērā to, ka Krievija enerģiju izmanto kā politisku un ekonomisku ieroci, **ES ir rīkojusies kopīgi un solidāri, lai samazinātu ES atkarību no Krievijas fosilā kurināmā**, vienlaikus turpinot **risināt ar klimata krīzi** saistītus jautājumus un paātrinot centienus **palielināt ES kritiskās infrastruktūras un kritiski svarīgu struktūru noturību**. Tika ievērojami paātrināta **Eiropas atjaunīgo energoresursu izvēršana un ieviešana**. ES ir pastiprinājusi saikni ar starptautiskajiem partneriem, lai **dažādotu enerģijas piegādi**, un ir koordinēti rīkojusies, lai palielinātu gatavību, arī veicot pasākumus attiecībā uz gāzes uzglabāšanu un pieprasījuma samazināšanu.

Tomēr **joprojām pastāv ar drošību saistīti riski**, kas attiecas uz gāzes piegādi Savienībai, un tie ir, piemēram, šādi: pilnīga importa no Krievijas pārtraukšana, infrastruktūras incidenti, nelabvēlīgi laika apstākļi, pieaugošs gāzes pieprasījums Eiropā un *LNG* kravu piegādes ierobežojumi.

Turklāt energosistēmā notiek **pāreja uz dekarbonizāciju**, arvien vairāk integrējot atjaunīgās un mazoglekļa gāzes, kā arī palielinot elektrifikāciju. Šī energosistēmas transformācija uzlabo gāzes piegādes drošību, samazinot ES atkarību no fosilā kurināmā un jo īpaši no dabasgāzes. **Gāzes piegādes drošības struktūra nākotnē būs jāpielāgo tā, lai integrētu atjaunīgās un mazoglekļa gāzes, citastarp biometānu un ūdeņradi, kā arī īstenotu turpmāku elektrifikāciju un energosistēmas nozaru integrāciju**.

Jaunajai sistēmai būtu jābalstās uz **ūdeņraža un dekarbonizētas gāzes tirgus tiesību aktu kopumu**, tiklīdz tas būs pieņemts, un tas jāatbalsta. Atjaunīgās un mazoglekļa gāzes, arī biometāna un ūdeņraža, aizvien plašāka attīstība, kā arī energosistēmas aizvien lielāka elektrifikācija ir būtiski elementi, kas būs jāņem vērā turpmāk, izstrādājot tiesisko regulējumu piegādes drošības jomā, lai garantētu gāzes piegādes drošību un atbalstītu ES dekarbonizācijas mērķus.

Šajā ziņojumā ir norādīti vairāki iespējami uzlabojumi ES gāzes piegādes drošības struktūrā. Jo īpaši, kā noteikts Gāzes piegādes drošības regulas 17. pantā, šis ziņojums ir pamats turpmākiem apsvērumiem, ņemot vērā nākotnē iespējamo Komisijas priekšlikumu grozīt šo regulu.